

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з навчально-методичної роботи

№ 0207/12/2021
Каріна НЕМАШКАЛО

Основи фінансів
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Міжнародний бізнес

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин


Ірина ОТЕНКО

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин
Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробник:
Лебідь Олеся Вікторівна, к. е. н., проф. кафедри міжнародних економічних відносин.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Фінанси є базовою і багатоаспектною економічною категорією. Орієнтуватися у світі фінансів, уміти використовувати різні фінансові інструменти, коректно інтерпретувати фінансову інформацію – важливі компетентності майбутнього фахівця з міжнародних економічних відносин. Обізнаність щодо власних фінансів допомагає ухвалювати обґрунтовані рішення щодо доходів, витрат і заощаджень. Знайомство з корпоративними фінансами дає змогу вдало обрати відповідні фінансові інструменти, коректно спланувати та проаналізувати бюджет. Податки та страхування є частиною державних фінансів, уявити сучасні економічні відносини без яких просто неможливо. І нарешті міжнародні фінанси дають уявлення про міжнародні фінансові потоки і організації, про міграцію капіталу між країнами.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи фінансів» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини».

Об'єктом навчальної дисципліни є відносини між економічними суб'єктами, що виникають з приводу формування, розподілу та використання фінансів.

Предметом навчальної дисципліни є сутність, принципи, методи, засоби та прийоми управління фінансовими коштами на різних рівнях (особистості, підприємства, держави, міжнародної спільноти), особливості взаємодії з фінансовими установами.

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у майбутніх бакалаврів знань і вмінь щодо сутності, принципів, методів, засобів та прийомів управління фінансовими коштами на різних рівнях (особистості, підприємства, держави, міжнародної спільноти), особливості взаємодії з фінансовими установами, а також щодо навичок ефективного застосування сучасних інформаційних технологій у процесі здійснення фінансової-економічної діяльності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- засвоїти основні принципи та правила поведінки з фінансами;
- навчитися орієнтуватися у фінансовій, бюджетній, податковій системах;
- навчитися читати і розуміти фінансову звітність підприємств;
- оволодіти навичками взаємодії з різними фінансовими установами;
- опанувати різні види страхування.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	2
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Макро- і мікроекономіка	Міжнародний рух капіталу та робочої сили
Теорія міжнародних економічних відносин	Міжнародні контракти
Міжнародне право	Міжнародна торгівля товарами, послугами, технологіями
	Міжнародні фінанси

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність аналізувати теорії та механізми реалізації міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин.</p>	<p>Використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, програмні пакети загального і спеціального призначення.</p> <p>Розуміти і вміти застосовувати, відповідно до інших вимог освітньої програми, сучасні теорії та методи розв'язання спеціалізованих складних задач і практичних проблем у сфері міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталу, міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, мобільності людських ресурсів, міжнародного трансферу технологій.</p> <p>Розуміти і застосовувати теорії, принципи, засоби й інструменти реалізації міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин.</p> <p>Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин.</p>
<p>Здатність обґрунтовувати особливості реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.</p>	<p>Обґрунтовувати власну думку щодо конкретних умов реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.</p>
<p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p>	<p>Обґрунтовувати вибір і застосовувати інформаційно-аналітичний інструментарій, економіко-статистичні методи обчислення, складні техніки аналізу та методи моніторингу кон'юнктури світових ринків.</p>
<p>Здатність використовувати базові категорії та новітні теорії, концепції, технології і методи у сфері міжнародних економічних відносин з урахуванням їх основних форм, застосовувати теоретичні знання щодо функціонування та розвитку міжнародних економічних відносин.</p>	<p>Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.</p>

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Фінанси, гроші, валюта

Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах

- 1.1. Сутність фінансів та взаємозв'язок з іншими економічними категоріями
- 1.2. Структура фінансів та основні фінансові категорії
- 1.3. Функції фінансів та роль у розвитку економіки

Тема 2. Гроші та фінансова система

- 2.1. Походження і сутність грошей
- 2.2. Форми та функції грошей
- 2.3. Сутність і структура фінансової системи

Тема 3. Валютна система та валютні відносини

- 3.1. Сутність валюти, валютних цінностей і валютних операцій.

3.2. Основи організації валютних відносин в Україні.

3.3. Валютний курс, валютні операції та їх види.

Тема 4. Міжнародні фінанси

4.1. Сутність і роль міжнародних фінансів

4.2. Міжнародні фінансові потоки і розрахунки

4.3. Способи міжнародних платежів і форми міжнародних розрахунків

Змістовий модуль 2. Світова валютна система і міжнародні фінансові організації

Тема 5. Податки і податкова система

5.1. Сутність та функції податків

5.2. Види та структура податків

5.3. Податкова система і податкова політика

Тема 6. Бюджет і бюджетна система

6.1. Система державних фінансів і місце бюджету у ньому

6.2. Бюджетна система та бюджетний устрій України

6.3. Бюджетний процес, бюджетна класифікація

6.4. Доходи і видатки бюджету

6.5. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Тема 7. Фінанси підприємств

7.1. Джерела формування та напрямки використання фінансових ресурсів

7.2. Види доходів і витрат підприємства

7.3. Фінансова звітність підприємств

Тема 8. Страхування. Страховий ринок

8.1. Сутність страхування та його види

8.2. Страховий ринок

8.3. Страховий ризик та формування страхового резерву

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведений у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

До сукупності методів навчання, спрямованих на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, які використовуються під час викладання навчальної дисципліни «Основи фінансів», відносяться: проблемні лекції, дискусії, презентації доповідей, робота в малих групах, гра в трикутнику «доповідач – опонент – рецензент», міні-тренінги, вирішення проблемних питань.

Опановуючи першу тему, студенти мають сформувати власний словник фінансових термінів та обговорити його в аудиторії. На практичному занятті з другої теми запланована дискусія з питання «Значення грошей у сучасному світі. Гроші – це мета чи засіб її досягнення?». На практичному занятті з третьої теми студенти презентують доповіді, присвячені етапам розвитку світової валютної системи. За підсумками лекції з четвертої теми студенти за результатами роботи в малих групах пропонують заходи для досягнення гривнею статусу вільно конвертованої валюти. На практичному занятті з теми п'ять студенти презентують доповіді про податкові системи різних країн світу і працюють за правилами гри в трикутнику «доповідач – опонент – рецензент». На практичному занятті за шостою темою студенти вирішують проблемне питання недостатнього фінансування життєдіяльності територіальних громад. За підсумками лекції з сьомої теми студенти аналізують фінансову

діяльності обраного підприємства і презентують результати групі. На практичному занятті з восьмої теми запланована дискусія з питання «Впровадження страхової медицини в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення».

Порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів вивчення студентами навчальної дисципліни «Основи фінанси» здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Оцінювання здійснюється за такими видами контролю:

поточний контроль, що здійснюється упродовж семестру під час проведення лекційних і практичних, занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

підсумковий контроль, що здійснюється на підставі проведення семестрового іспиту, який проводиться згідно з графіком начального процесу. Максимальний бал, який можна здобути під час іспиту – 40 балів.

Поточний контроль містить оцінювання робіт студента під час:

лекцій: експрес-опитування (1 бал за кожне заняття) за умови відповіді студентом на поставлені викладачем питання, які свідчать про ступінь засвоєння лекційного матеріалу. Загальна кількість балів – 9.

практичних занять:

активна робота на парі (1 бал за кожне заняття залежно від складності виконуваних завдань) за умови виконання студентом практичних завдань, участі студентів в обговореннях, дискусіях. Загальна кількість балів – 9.

презентації, що мають бути виконані в середовищі PowerPoint. Максимальна оцінка 5 балів ставиться за умови наявності не менше, ніж 10 слайдів, які у повній мірі розкривають зміст обговорюваних питань. Загальна кількість балів – 10.

експрес-опитування, оцінка за яке є складовою оцінювання активної роботи на парі студента;

поточна контрольна робота, максимально оцінюється в 10 балів. Контрольна робота містить тестові і розрахункові завдання, виконується в ПНС. Максимальна оцінка за кожну контрольну роботу 10 балів, усього 20 балів за семестр.

самостійної роботи:

виконання індивідуальних завдань, кожне з яких спрямоване на перевірку результатів навчання за декількома темами навчальної дисципліни і оцінюється за результатами презентації на практичному занятті;

творче завдання. Максимальна оцінка: 12 балів, яка може бути отримана за умови написання і опублікування упродовж семестру статті або тез доповідей на конференції. 8 балів можна отримати, якщо студент не бажає доводити творче завдання до рівня публікації і просто розміщує його в ПНС.

Підсумковий контроль здійснюється у формі письмового іспиту.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет містить 5 практичних завдань (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати результати навчання з навчальної дисципліни. Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів

– зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	зараховано
82 – 89	B	Добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 1. Сутність фінансів та їхня роль у міжнародних відносинах	Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Знайомство зі структурою навчальної дисципліни, визначення пріоритетів її вивчення, обговорення технологічної карти та особливостей накопичення балів, обговорення особливостей фінансової системи України. Розв'язання ребусів, кросвордів.	Активна участь у занятті	1
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Розв'язання задач. Виконання індивідуального завдання 1.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 2. Гроші та фінансова система	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 2. Гроші та фінансова система	Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Обговорення технології виконання всіх індивідуальних завдань, обговорення термінів їхньої здачі, обговорення особливостей написання есе, затвердження тем есе для усіх членів групи, підбір і належне оформлення списку літератури для написання ІДЗ та есе	Активна участь у занятті	1
	<i>Самостійна робота</i>			

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 2. Гроші та фінансова система	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу. Пошук матеріалів та вибір теми есе. Написання обґрунтування теми есе. Пошук джерел інформації для написання есе (мінімум 10 джерел), формування списку літератури для написання есе.		
Тема 3. Валютна система та валютні відносини	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 3. Валютна система та валютні відносини	Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Розв'язання практичних і ситуаційних завдань. Студенти презентують доповіді, присвячені етапам розвитку світової валютної системи.	Активна участь у занятті	1
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до занять і контрольної роботи. Формулювання мети та задач написання есе, визначення методів вирішення задач. Розв'язання задач. Виконання індивідуального завдання 2.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 4. Міжнародні фінанси	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 4. Міжнародні фінанси	Активна участь у занятті	1
	Практичне заняття	Розв'язання практичних і ситуаційних завдань, презентація доповідей студентів. Студенти за результатами роботи в малих групах пропонують заходи для досягнення гривнею статусу вільно конвертованої валюти	Активна участь у занятті	1
			Письмова контрольна робота	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Розв'язання задач. Виконання індивідуального завдання 1.	Індивідуальне завдання 1	5	
Тема 5. Податки і податкова система	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 5. Податки і податкова система	Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Студенти презентують доповіді про податкові системи різних країн світу і працюють за правилами гри в трикутнику «доповідач – опонент – рецензент».	Активна участь у занятті	1
Презентація есе, їх обговорення		Есе	12	

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	МАХ бал
Тема 5. Податки і податкова система	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних і лабораторних занять. Розв'язання задач. Виконання Індивідуального завдання 3.	Перевірка домашніх завдань	
Тема 6. Бюджет і бюджетна система	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 6. Бюджет і бюджетна система	Експрес-опитування	2
	Практичне заняття	Студенти вирішують проблемне питання недостатнього фінансування життєдіяльності територіальних громад. Розв'язування задач. Презентація, доповідей та есе, їх обговорення	Активна участь у занятті	1
	Практичне заняття	Розв'язування задач. Презентація, доповідей та есе, їх обговорення	Активна участь у занятті	1
	<i>Самостійна робота</i>			
	Підготовка до занять	Повторювання теоретичного матеріалу, повторювання методичних вказівок щодо розв'язання задач. Підготовка презентації доповіді за результатами виконання індивідуального завдання 3	Перевірка домашніх завдань	
Тема 7. Фінанси підприємств	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 7. Фінанси підприємств	Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Студенти аналізують фінансову діяльність обраного підприємства і презентують результати групі. Розв'язання ситуаційних та розрахункових завдань	Активна участь у занятті	1
		Поточна контрольна робота 2	Письмова контрольна робота	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Повторювання теоретичного матеріалу, повторювання методичних вказівок щодо розв'язання задач. Підготовка до іспиту	Перевірка домашніх завдань		
Тема 8. Страхування. Страховий ринок	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 8. Страхування. Страховий ринок	Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Розв'язання задач, підготовка до іспиту	Активна участь у занятті	1
	<i>Самостійна робота</i>			
Підготовка до занять	Повторювання теоретичного матеріалу, методичних вказівок до розв'язання задач. Підготовка до іспиту	Індивідуальне завдання 2	5	
<i>Аудиторна робота</i>				
ЕКЗАМЕН			40	

Рекомендована література

Основна

1. Фінанси : навчальний посібник: експрес курс / Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.; за заг. ред. Волохової І. С. – Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 262 с.
2. Фінанси : навчальний посібник [Електронний ресурс] / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтніна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 330 с.
3. Anders G. The Handbook of International Trade and Finance: The Complete Guide to Risk Management, International Payments and Currency Management, Bonds and Guarantees, Credit Insurance and Trade Finance (2008).
4. International Money and Finance. By C. Paul Hallwood and Ronald MacDonald (2000).
5. Finance: textbook / author O. Romanenko. – Kharkiv.: S. Kuznets KhNEU, 2017 – 111 p.

Додаткова

6. Лебідь О. В. Міжнародні розрахунки і валютні операції : навч. посібн. / О. В. Лебідь. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 204 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 212-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 18.09.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 15661-XII від 18.09.1991 р. зі змінами від 15.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
9. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Державного комітету статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Основи фінансів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5352>
12. 360 Degrees of Financial Literacy. – [Electronic sources]. – Access mode : <http://www.360financialliteracy.org>.
13. Business Dictionary – [Electronic sources]. – Access mode : <http://www.businessdictionary.com/definition>.